

แนวทางการดำเนินงานในการจัดการ อนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน

อาจารย์นอรีนี ตะหวา

สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

แผนยุทธศาสตร์อนามัยสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔

๑.๒ นิยามและขอบเขตของการอนามัยสิ่งแวดล้อม

คำว่า “อนามัยสิ่งแวดล้อม” ที่จะกล่าวถึงในแผนยุทธศาสตร์ฯ ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ นี้ อ้างอิงตามนิยามขององค์การอนามัยโลกว่า หมายถึง การจัดการกับปัจจัยทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ ที่อยู่ภายนอกตัวคนและปัจจัยเกี่ยวข้องที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

การประเมินและการควบคุมปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่สามารถส่งผลกระทบต่อสุขภาพ โดยมีเป้าหมายเพื่อ การป้องกันโรคและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ทั้งสำหรับคนรุ่นปัจจุบันและรุ่นลูกหลาน ในอนาคต (WHO, ๒๐๑๔)

แผนยุทธศาสตร์อนามัยสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔

ขอบเขตของงานอนามัยสิ่งแวดล้อมตามนิยามข้างต้นครอบคลุมงานสำคัญ ๑๗ ประเด็น ได้แก่ การจัดการน้ำสะอาด การควบคุมมลพิษทางน้ำ การจัดการขยะมูลฝอยและสารอันตราย การควบคุมแมลงและสัตว์นำโรค การสุขาภิบาลอาหาร การควบคุมมลพิษทางดิน มลพิษอากาศ มลพิษทางเสียง การป้องกันอันตรายทางรังสี อาชีวอนามัย ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม การวางผังเมือง การคมนาคม การป้องกันอุบัติเหตุ การสุขาภิบาลสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การดำเนินงานสุขาภิบาลเมื่อเกิดโรคระบาด เหตุฉุกเฉิน ภัยพิบัติ การอพยพย้ายถิ่นของประชาชน และมาตรการป้องกันเพื่อให้สิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปปราศจากความเสียหาย หรืออันตรายต่างๆ และต่อมาได้เพิ่มเติมงานอีก ๕ ประเด็น ได้แก่ มลพิษข้ามแดน การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เหตุรำคาญ และสารเคมีและสารอันตราย

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ดำเนินงานในระยะ ๕ ปี ข้างหน้านี้ จะเป็นประเด็นปัญหาสำคัญของประเทศที่มีข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์ มีขนาดและความรุนแรงของปัญหาในปัจจุบัน หรืออาจเกิดปัญหารุนแรงในอนาคต หากไม่มีการป้องกันแก้ไข หรือการบริหารจัดการที่ดี ภายในระยะเวลาของแผนยุทธศาสตร์ฯ ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ เป็นสำคัญ

ลำดับงานอนามัยสิ่งแวดล้อมตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก

เมือง	เมืองขนาดใหญ่	มหานคร
<ul style="list-style-type: none"> -คุณภาพน้ำบริโภค -การจัดการน้ำเสีย -การจัดการสิ่งปฏิกูล -การจัดการมูลฝอย -การจัดการสัตว์และแมลงนำโรค 	<ul style="list-style-type: none"> -คุณภาพน้ำบริโภค -การจัดการน้ำเสีย -การจัดการสิ่งปฏิกูล -การจัดการมูลฝอย -การจัดการสัตว์และแมลงนำโรค -การจัดการในภาวะฉุกเฉิน -การใช้มาตรการด้านกฎหมาย -การจัดการอากาศ น้ำ เสียง ในสถานที่ทำงาน -การจัดการคุณภาพน้ำและอากาศ -การนำขยะมาใช้ประโยชน์ -การควบคุมโรคติดต่อ -การสุขาภิบาลอาหาร 	<ul style="list-style-type: none"> -คุณภาพน้ำบริโภค -การจัดการน้ำเสีย -การจัดการสิ่งปฏิกูล -การจัดการมูลฝอย -การจัดการสัตว์และแมลงนำโรค -การจัดการในภาวะฉุกเฉิน -การใช้มาตรการด้านกฎหมาย -การจัดการอากาศ น้ำ เสียง ในสถานที่ทำงาน -การจัดการคุณภาพน้ำและอากาศ -การนำขยะมาใช้ประโยชน์ -การควบคุมโรคติดต่อ -การสุขาภิบาลอาหาร -การอนามัยชุมชน -การประเมินความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม -การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม -การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ -การจัดการแผนบรรณาการ

ถนนชีวิตเพื่อสุขภาพ (LIFE COURSE APPROACH)

ความไม่เท่าเทียม
เกิดทุกช่วงวัยแต่แตกต่างกัน

Equity

สิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย
ทั้งกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ
แต่ละวัยสัมผัสเชื้อและ ไม่เชื้อ

Environment

Timing

ในแต่ละช่วงวัย มีวิกฤติ
และโอกาสของชีวิต
ไม่เหมือนกัน

Time Line

ทุนสะสมทั้งดีและเลว
จะส่งผลกระทบต่ออายุต่อไปเรื่อยๆ

Life Course Approach

LCA

เส้นทางชีวิตและสุขภาพ คืออะไร
เกี่ยวข้องกับอย่างไร คนทำงานด้านสุขภาพ ทำไมต้องรู้

Life Course Concepts on Health

1. สุขภาพ เป็น
ผลจากการ
พัฒนาสะสม
ต่อเนื่องตลอด
ช่วงชีวิต
(Timeline)

2. แต่ละช่วงชีวิต มี
จังหวะหรือโอกาส
(Timing) ที่ไวต่อ
การรับผลกระทบ
ทำให้ความสมบูรณ์
ของสุขภาพ (Health
Trajectory)
แตกต่างกัน

3. สิ่งแวดล้อม
(Environment)
ทั้งด้าน ชีววิทยา
กายภาพ สังคม
และเศรษฐกิจ มี
ผลต่อการพัฒนา
สุขภาพ ตลอด
เส้นทางชีวิต

4. ความไม่เท่าเทียม
(Equity) ในการ
เข้าถึงการมีสุขภาพ
ดี ทั้งด้าน ความรู้
เศรษฐฐานะ
นโยบายภาครัฐ
มีผลต่อสุขภาพ
มากกว่าผลจาก
พันธุกรรม

LC Approach to Health

- เป็นกรอบแนวคิดให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยกำหนดสุขภาพในระยะต่างๆของช่วงชีวิตกับผลลัพธ์สุขภาพในอนาคต
- สถานะสุขภาพ (**Health Outcome**) แต่ละช่วงวัยจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการเกิดโรคในช่วงวัยต่อไปในอนาคต
- ช่วยให้เข้าใจผลกระทบต่อสุขภาพจากปัจจัยที่เป็นความเสี่ยงต่อสุขภาพ (**Risk Factor**) และปัจจัยเชิงป้องกัน (**Protective Factor**) ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงวัยส่งผลกระทบต่อเนื่องกันตลอดช่วงชีวิต

ปัจจัยที่กระทบกับสุขภาพและระบบสุขภาพไทย

เศรษฐกิจ

เศรษฐกิจดีขึ้นโดยเฉพาะในแถบชายแดน
มีความเหลื่อมล้ำทางรายได้สูง
การคลังรัฐบาลอาจมีปัญหา
เนื่องจากนโยบายประชานิยม

การเมือง

มีเหตุการณ์รุนแรงทางสังคมและ
การเมืองนำไปสู่การปฏิรูปใหญ่ของ
โครงสร้างทางการเมืองและกฎหมาย
ไม่เกิดการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

ประชากร

สังคมผู้สูงอายุ
การขยายตัวของเมืองในต่างจังหวัด
แรงงานต่างด้าวที่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ
เพิ่มอย่างมีนัยสำคัญ

ลักษณะเฉพาะของคนไทย ที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ

ไม่มีจิตสำนึกสาธารณะและไม่มีการระมัดระวัง
การศึกษายังเน้นสอนด้านวิชาการมากกว่าจริยธรรม

เทคโนโลยี

นาโนเทคโนโลยีและเทคโนโลยีชีวภาพมีความสำคัญมากขึ้น
มีการใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน
เทคโนโลยีสีเขียว

การขนส่ง

รถยนต์ยังเป็นพาหนะที่สำคัญ
ปริมาณการขนส่งคนและสินค้าเพิ่มมากขึ้น
ไทยเป็น hub สำหรับโลจิสติกส์ในภูมิภาค

อาหารและเกษตรกรรม

ความต้องการอาหารที่เป็นเนื้อสัตว์มากขึ้น
พืชอาหารถูกนำไปใช้ผลิตพลังงานทางเลือก
อาหารปลอดภัยมากขึ้น

สิ่งแวดล้อม

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสำคัญระหว่างประเทศ
อุณหภูมิโดยเฉลี่ยของภาคต่างๆ สูงขึ้น
ทรัพยากรธรรมชาติทางน้ำหายไป
มลพิษโดยรวมมากขึ้นโดยเฉพาะ
ในเขตเมืองและอุตสาหกรรม

โรคอุบัติใหม่ / โรคอุบัติซ้ำ / โรคระบาด

ปัญหาจากเชื้อคืออา
โรคระบาดใหญ่อุบัติขึ้นบ่อย แต่มีความรุนแรงไม่มาก
ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการแพทย์เป็นผลดี
ต่อการป้องกันและควบคุมโรค

กลยุทธ์ที่จำเป็นการส่งเสริมสุขภาพยุคโลกาภิวัตน์

P

การสร้าง
พันธมิตรที่ด้าน
สุขภาพ
(Partnership)
ภาครัฐ
ภาคเอกชน
องค์กรสาธารณ
ประโยชน์ เพื่อ
ความร่วมมือ
อย่างยั่งยืน

I

การลงทุน
Investment

- การพัฒนา
นโยบายที่ยั่งยืน
นำสู่การปฏิบัติ
- การจัดการ
โครงสร้าง
พื้นฐาน เพื่อ
จัดการกับปัจจัย
กำหนดสุขภาพ

R

- ควบคุม ออก
กฎหมาย
(Regulation and
Legislation)
รับประกันการ
ปกป้องอันตรายเพื่อ
โอกาสอันเท่าเทียม
กัน ประชาชน
เข้าถึงการมี
สุขภาพที่ดี

A

การชี้แนะ สร้างกระแส
(Advocacy)

1. บนพื้นฐานของ
มนุษยชนและความ
สามัคคีเป็นน้ำหนึ่ง
ใจเดียวกัน
2. เรียกร้องให้
ทุกภาคส่วน/
ทุกระดับร่วมมือกัน
ดำเนินการอย่าง
จริงจัง

B

การสร้างศักยภาพ

1. ความเป็นผู้นำ
2. การปฏิบัติการด้าน
สาธารณสุข
3. การถ่ายทอดความรู้
และเทคโนโลยีด้าน
สุขภาพ
4. การวิจัย
5. ความรอบรู้ด้าน
สุขภาพ

สถานการณ์และสิ่งท้าทายด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมอีก 20 ช้างหน้า

- ขยะทั่วไปเกิดมากขึ้น(เฉลี่ย **1.1 Kg/คน**) ที่กำจัดถูกต้องน้อยทำให้ตกค้างจากการกำจัดไม่ถูกต้องติดอันดับ **1 ใน 10** ของเขต
- ขยะติดเชื้อมีจำนวนมากขึ้น(**0.8kg/เตียง**) และจัดการไม่ครอบคลุม คลินิกเอกชน คลินิก และ รพ. สัตว์ โรงงานและคอก ฯลฯ
- การเพิ่มขึ้นของขยะอันตรายจากเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง(**สัปดาห์ 1 kg/WP**)
- การพัฒนารองรับเทคโนโลยีการจัดการขยะ ปฏิบัติ ให้เหมาะสมกับทุกกลุ่มวัย
- องค์การปกครองท้องถิ่นใช้กฎหมายสาธารณสุขไม่เกินร้อยละ **60** และไม่ครอบคลุมเป้าหมายและงานอนามัยสิ่งแวดล้อมทั้งระบบ(**17** ระบบงาน)
- เกิดการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ สาธารณภัย และภัยนอกประเทศด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม (หมอกควัน, อาหารปลอดภัย ,สารรังสีฯ)
- ระบบน้ำอุปโภค บริโภค น้ำแข็ง ยังปนเปื้อนแบคทีเรีย(เกินร้อยละ **60**) และการขาดแคลนของประเทศ
- ระบบอาหารปลอดภัย ตลาดนัด ตลาดสด และแผงลอยเพิ่มมากขึ้น ยังต้องควบคุมและปรับปรุงให้ได้มาตรฐาน ส่วนร้านอาหารต้องมีมาตรการควบคุมคุณภาพ

สถานการณ์และสิ่งท้าทายด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมอีก 20 ชำนาญ(ต่อ)

- มีการร้องเรียนจากปัญหาอนามัยสิ่งแวดล้อมมากขึ้นและมีความซับซ้อนของการจัดการ และแก้ปัญหา กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ
- ยังมีอุจจาระร่วงสูง โรคอุบัติใหม่ (โรคน้ำพาโคโรนาไวรัส) และโรคไม่ติดต่อที่เกิดจากปัจจัยสิ่งแวดล้อม
- มาตรฐานและคุณภาพของห้องปฏิบัติการด้านสิ่งแวดล้อมที่สามารถบอกขนาด ความรุนแรง ที่ข้อพิพจน์ได้ ที่สำคัญสามารถยืนยันทางกฎหมายได้
- ระบบอาหารปลอดภัยที่รุนแรง ต้องแบ่งภาระให้กิจการใหญ่ ๆ มีส่วนรับผิดชอบ เช่นมี ๑๒ หรือ **Food Inspectors** ประจำเพื่อควบคุมอาหาร
- การพัฒนาอาหารแข็งขันตามที่ประเทศเราเป็นผู้ผลิตอาหารจะกำหนด และรองรับอนาคตอย่างไร
- การผนวกโลกออนไลน์ให้เข้ากับระบบเศรษฐกิจของประเทศ
- **GREEN and Safety and Healing Environmental Health** ที่พัฒนาการอย่างก้าวกระโดด
- **Fake Environmental Health Data Boom with New Social Media Apps(Literacy)**

การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชน

- * จากแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการปัจจัยเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อคนทุกกลุ่มวัย จึงผลักดันให้เกิด “ **ชุมชนเข้มแข็งในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน** ”
- * **เป้าหมายหลัก** คือ ชุมชนสามารถค้นหาความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนตนเองได้ และต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการช่วยกันจัดการปัญหาดังกล่าวได้อย่างยั่งยืน

ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม (Active community)

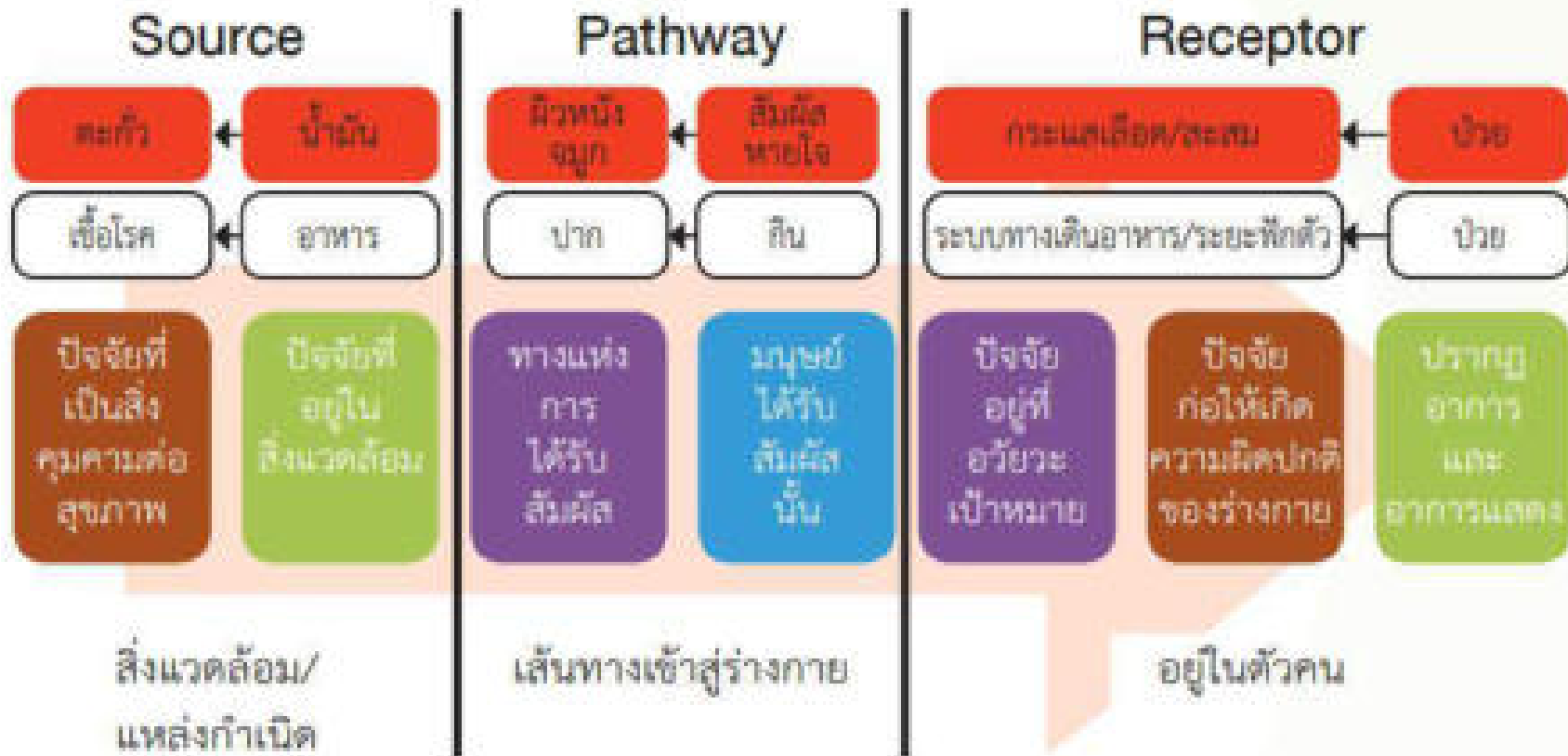
- * การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน หมายถึง การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ในประเด็นงานที่เชื่อมโยงจากงานสาธารณสุขมูลฐานโดยมีการประยุกต์นำ ค่ากลางหรือแนวทางความสำเร็จมาใช้ในการพัฒนา โดยการพัฒนาขึ้นกับบริบทหรือสภาพปัญหาสำคัญหลักของพื้นที่ ประกอบด้วย
  - (1) การจัดการมูลฝอยในครัวเรือนและชุมชน
  - (2) การจัดการส้วมและสิ่งปฏิกูล
  - (3) การจัดบ้านให้สะอาด
  - (4) สุขาภิบาลอาหารและการควบคุมคุณภาพน้ำบริโภค
  - (5) การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมในพื้นที่พิเศษ หรือพื้นที่เสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม

หลักการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน

- * ตระหนักเกี่ยวกับความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมเป็นลำดับแรก
(ต้องนำมาผ่านกระบวนการวิเคราะห์ และจัดลำดับความเสี่ยงของชุมชนด้าน
อนามัยสิ่งแวดล้อม)
- * ผลักดันให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง
- * สามารถจัดการปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมได้ด้วยตนเอง
- * ต้องมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจต่องานอนามัยสิ่งแวดล้อม
- * สร้างความตระหนักร่วมกันเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา
ชุมชนตนเอง ให้มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาและควบคุมความเสี่ยงในชุมชน
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม

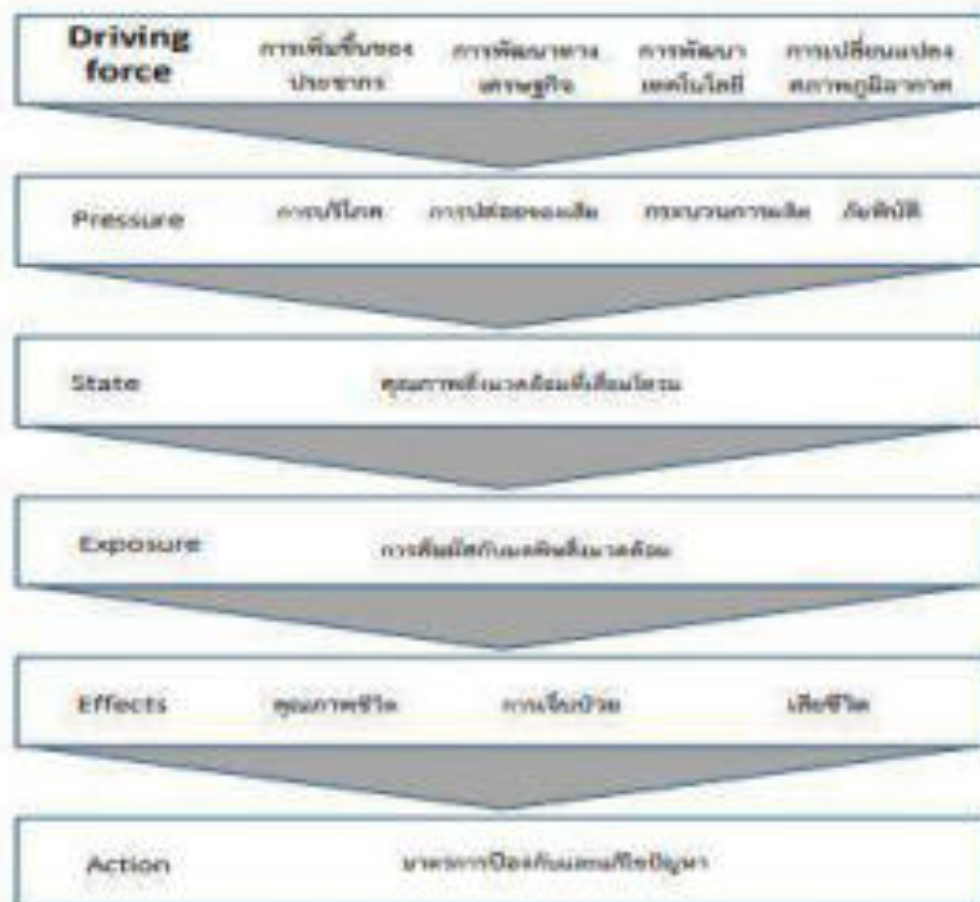
กรอบความสัมพันธ์ระหว่างระบบจัดการสิ่งแวดล้อมและระบบจัดการสุขภาพ

รูปที่ 1 ความสัมพันธ์ของ Source-Pathway-Receptor

D-P-S-E-E-A Framework

"DPSEEA Model" ที่อธิบายว่า การเกิดมลพิษสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งคุกคามต่อสุขภาพนั้น มีสาเหตุสำคัญมาจากปัจจัยสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ แรงผลักดัน (Driving Force) แรงกดดัน (Pressure) สถานการณ์มลพิษในสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งคุกคามต่อสุขภาพ (State) การได้รับมลพิษหรือสิ่งคุกคาม (Exposure) ผลกระทบ (Effect) และการจัดการเพื่อลดและป้องกันสิ่งคุกคามต่อสุขภาพ (Action) ซึ่งดำเนินการได้ ในทุกระดับ

รูปที่ 2 ความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่อสุขภาพ
(ดัดแปลงจาก DPSEEA Model : WHO 2550)

ประเด็นยุทธศาสตร์กรมอนามัย

“สร้างความเข้มแข็งระบบอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชนอย่างยั่งยืน”

เป้าประสงค์:

ชุมชนมีความเข้มแข็งในการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของชุมชน (Active community)

ตัวชี้วัด

ตำบลมีชุมชนที่มีศักยภาพในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชน อย่างน้อยตำบลละ 1 ชุมชน

กลยุทธ์

เสริมสร้างการมีส่วนร่วมประชาชนและภาคีเครือข่ายในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม

เป้าหมายของตัวชี้วัด Active community ระยะ 5 ปี

1,000 ตำบล

มีชุมชนที่มี
ศักยภาพในการ
จัดการอนามัย
สิ่งแวดล้อมใน
ชุมชน (อย่าง
น้อยตำบลละ
1 ชุมชน

ปี 2560

3,500 ตำบล

มีชุมชนที่มี
ศักยภาพในการ
จัดการอนามัย
สิ่งแวดล้อมใน
ชุมชน (อย่าง
น้อยตำบลละ
1 ชุมชน

ปี 2561

7,255 ตำบล

มีชุมชนที่มี
ศักยภาพในการ
จัดการอนามัย
สิ่งแวดล้อมใน
ชุมชน (อย่าง
น้อยตำบลละ
1 ชุมชน
(100% ของ
ตำบล)

ปี 2562

ร้อยละ 50

ของชุมชนที่มี
ศักยภาพในการ
จัดการอนามัย
สิ่งแวดล้อม
ในชุมชน
(Active
community)
(จากปี 60 - 62)
**มีนวัตกรรม
ชุมชนด้าน อวล.**

ปี 2563

ร้อยละ 100

ชุมชนที่มี
ศักยภาพใน
การจัดการ
อนามัย
สิ่งแวดล้อมใน
ชุมชน (Active
community)
(จากปี 60 -
62)
**มีนวัตกรรม
ชุมชนด้าน
อวล.ทั้งหมด**

ปี 2564

ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม (Active community)

ตัวชี้วัด: ตำบลมีชุมชนที่มีศักยภาพในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

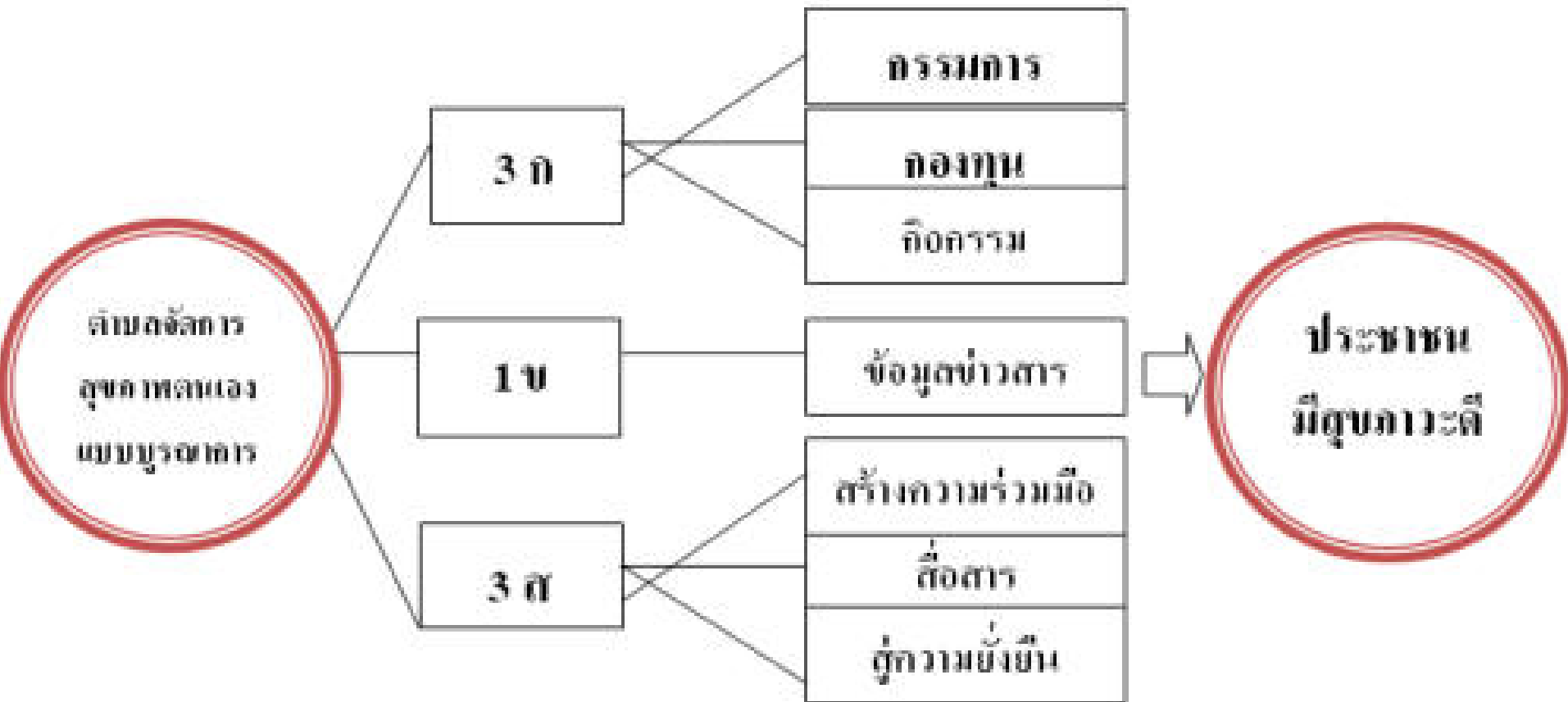
1. มีแกนนำชุมชน และ/หรือ อสม. ที่มีความรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม อย่างน้อย 1 คน
2. มีข้อมูลที่สามารถระบุ/บ่งชี้ความเสี่ยงด้านอนามัย สิ่งแวดล้อมในชุมชน
3. จัดทำแผนชุมชน/โครงการ/กิจกรรม/กระบวนการที่มีส่วนร่วมของ ประชาชน และภาคีเครือข่าย ที่ตอบสนองต่อความเสี่ยงด้านอนามัย สิ่งแวดล้อมของชุมชน

การสาธารณสุขมูลฐาน

การขับเคลื่อนงานชุมชนเข้มแข็ง ในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน
โดยใช้หลักการพัฒนาตำบลจัดการสุขภาพ

ภาพลักษณ์ (Scenario) ตำบลจัดการสุขภาพตนเองแบบบูรณาการ

การเตรียมความพร้อมชุมชนในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

- 1) มีคณะกรรมการพัฒนาสุขภาพระดับตำบลและกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน
- 2) มีแกนนำชุมชน หรือ อสม. อย่างน้อย 1 คน/หมู่บ้าน ที่สนับสนุนงานอนามัยสิ่งแวดล้อม
- 3) มีกองทุนระดับตำบลที่สนับสนุนการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หรือได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายภายในหรือภายนอกพื้นที่
- 4) มีการประยุกต์ใช้ค่ากลาง หรือแนวทางความสำเร็จในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่ต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดแนวทาง การจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้
- 5) มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างเป็นระบบ
- 6) มีเวทีประชาคม/ประชุมตำบลหรือหมู่บ้าน สำหรับการชี้แจงและติดตามความก้าวหน้าในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม

การพัฒนางานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ให้ถือว่าเป็นนวัตกรรม ชุมชนด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม

นวัตกรรมชุมชน มีทั้งหมด 4 ด้าน

- 1) นวัตกรรมชุมชนประเภทผลิตภัณฑ์ เช่น อุปกรณ์คัดแยกมูลฝอย ไซดักมูลฝอย ถังดำดักยุง เป็นต้น
- 2) นวัตกรรมชุมชนประเภทกระบวนการพัฒนา เช่น พัฒนาการกระบวนการประเมิน ความเสี่ยงชุมชน นโยบายสาธารณะ หรือมาตรการสังคม เป็นต้น
- 3) นวัตกรรมชุมชนประเภทต้นแบบการพัฒนา เช่น ต้นแบบการจัดการมูลฝอยชุมชน หรือต้นแบบบ้านสะอาดลดโรคติดต่อจากยุง เป็นต้น
- 4) นวัตกรรมชุมชนประเภทการบริหารจัดการ เช่น การพัฒนาระบบเฝ้าระวัง อนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน นวัตกรรมการบริหารจัดการมูลฝอยชุมชน เป็นต้น

3 ขั้นตอนของการพัฒนาชุมชน เข้มแข็งในการจัดการ อนามัยสิ่งแวดล้อม

ขั้นที่ 1: ชุมชน มีความพร้อม

- พัฒนาความพร้อมชุมชน ด้วยกระบวนการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐาน (3ก 1ข 3ส) (7 ข้อ)

รวม 7 ข้อ

เข้าใจ: บริบทพื้นฐาน

ระดับ Preparation

ขั้นที่ 2: ชุมชน มีศักยภาพ

- พัฒนาความพร้อมชุมชน (7 ข้อ)
- พัฒนาชุมชนมีศักยภาพ (3 ข้อ)

รวม 10 ข้อ

เข้าถึง: รู้ปัญหาและ รู้เท่าทันจัดการได้

ระดับ Active community

ขั้นที่ 3: ชุมชน มีความเข้มแข็งยั่งยืน

- พัฒนาความพร้อมชุมชน (7 ข้อ)
- พัฒนาชุมชนมีศักยภาพ (3 ข้อ)
- พัฒนาชุมชนเข้มแข็งยั่งยืน (1 ข้อ)

รวม 11 ข้อ

พัฒนา: มุ่งเป้าสู่นวัตกรรมชุมชน

ระดับ Sustainable community

หลักเกณฑ์การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม

Step 1: ขั้นตอนการพัฒนาความพร้อมชุมชน (7 ข้อ)

1. มีคณะกรรมการพัฒนาสุขภาพระดับตำบลและกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน
2. มีแกนนำชุมชน หรือ อสม. อย่างน้อย 1 คน/หมู่บ้าน ที่สนับสนุนงานอนามัยสิ่งแวดล้อม
3. มีกองทุนระดับตำบล ที่สนับสนุนการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หรือได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายภายในหรือภายนอกพื้นที่
4. มีการประยุกต์ใช้ค่ากลางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมระดับเขต/จังหวัด หรือแนวทางความสำเร็จในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมจากพื้นที่ใด ๆ เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้
5. มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างเป็นระบบ
6. มีเวทีประชาคม/การประชุม ระดับตำบลหรือหมู่บ้าน เพื่อการชี้แจงและติดตามความก้าวหน้าในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง
7. มีช่องทางให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย เหมาะสม

หลักเกณฑ์การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม

Step 2:

- ผ่าน Step 1 การพัฒนาความพร้อมของชุมชน (กิจกรรม 7 ข้อ)
- เพิ่มเติมขั้นตอน ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม (Active community) (3 ข้อ) ได้แก่

1. แกนนำชุมชน/ อสม. ได้รับการพัฒนาศักยภาพ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม และร่วมสนับสนุนการดำเนินงานในพื้นที่

2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ และจัดลำดับปัญหา/ความเสี่ยงของชุมชนด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม

3. ประชาชนร่วมคิด ร่วมจัดทำแผนงาน และดำเนินกิจกรรมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ที่สอดคล้องกับความเสี่ยงในพื้นที่ หรือค่ากลางระดับเขต/จังหวัด

หลักเกณฑ์การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม

Step 3:

- ผ่าน Step 1 การพัฒนาความพร้อมของชุมชน (7 ข้อ)
- ผ่าน Step 2 ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม (Active community) (3 ข้อ)
- เพิ่มเติมขั้นตอน ชุมชนมีความเข้มแข็งยั่งยืน (1 ข้อ)

ได้แก่

มีนวัตกรรมชุมชนด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ที่ช่วยลดหรือจัดการปัญหาความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของชุมชน ที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ เช่น ระบบเฝ้าระวังอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน เป็นต้น

การวัดผลการพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม

ระดับความพร้อมของชุมชน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ต้องทำการประเมินชุมชน โดยคัดกรองระดับความก้าวหน้าในการพัฒนา ดังนี้

ระดับ 1 คือ ดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนเตรียมความพร้อม ได้เพียง 1 กิจกรรม

ระดับ 2 คือ ดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนเตรียมความพร้อม ได้เพียง 2-3 กิจกรรม

ระดับ 3 คือ ดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนเตรียมความพร้อม ได้เพียง 4-6 กิจกรรม

ระดับ 4 คือ ดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนเตรียมความพร้อม ได้ครบทุกกิจกรรม

ระดับการวิเคราะห์ความเข้มแข็งชุมชน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ประเมินความมีศักยภาพชุมชน เมื่อชุมชนพัฒนาอยู่ในระดับที่ 4 ได้สำเร็จ ดังนี้

1. ชุมชนมีความพร้อม คือ ชุมชนที่มีการพัฒนาในระดับการเตรียมความพร้อม อยู่ในระดับ 4

2. ชุมชนมีศักยภาพ (Active community) คือ ชุมชนที่มีความพร้อมอยู่ในระดับที่ 4 และดำเนินการในระดับการพัฒนาศักยภาพ ได้ครบทุกกิจกรรม

3. ชุมชนมีความเข้มแข็งยั่งยืน คือ ชุมชนที่มีความพร้อมอยู่ในระดับที่ 4 และดำเนินการในระดับการพัฒนาศักยภาพ และระดับการพัฒนาความเข้มแข็ง อย่างยั่งยืนได้ครบทุกกิจกรรม

แบบประเมิน
การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน

คำอธิบาย: การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน ภาครัฐมีบทบาทชุมชนเข้มแข็งสำคัญกระบวนการ-งานสาธารณะสู่ชุมชน ๓๓ (กรรมการ/ กำนัน/คน กอชุมชน กิจกรรม) และ ๓๗ (จิตอาสา) และ ๓๘ (สร้างควมร่วมมือ เครือข่าย) ผู้การพัฒนาที่เข้มแข็ง โดยการดำเนินงาน การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในการอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน นั้นคือมีความร่วมมือของประชาชนและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ให้การส่งเสริมและสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานจึงจะประสบความสำเร็จอย่างถาวรเมือง จึงต้องมี การประเมินการพัฒนาชุมชน ดังนี้

ภาพการ	เกณฑ์การดำเนินการ	ผลประเมิน		ข้อเสนอแนะ
		มี	ไม่มี	
ระดับการ สิ่งแวดล้อม ชุมชน	๑. มีคณะกรรมการพัฒนาสุขภาพระดับตำบลและกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน			
	๒. มีแกนนำชุมชน หรือ อสม. อย่างน้อย ๓ คน/หมู่บ้าน ที่สนับสนุนงานอนามัยสิ่งแวดล้อม			
	๓. มีกองทุนระดับตำบล จัดสนับสนุนการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ที่มีบุคลากรมีส่วนร่วมของชน ในชุมชน หรือได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายภายนอกในหรือภายนอกพื้นที่			
	๔. มีการประชุมที่ใช้คำปรึกษาหารือด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมระดับเขต/จังหวัด หรือแนวทางการสำเร็จในการ จัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมจากพื้นที่ใด ๆ เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางการจัดการด้านอนามัย สิ่งแวดล้อมในชุมชนได้			
	๕. มีการจัดกิจกรรมรณรงค์สุขภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างจริงจัง			
	๖. มีเวทีประชาคม/ประชุม ตำบลหรือหมู่บ้าน สำหรับการจัดงานและติดตามความก้าวหน้าในการพัฒนา ชุมชนเข้มแข็งด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม อย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง			
	๗. มีช่องทางให้ประชาชนเข้าแจ้งปัญหาข่าวสารด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่หลายหลาย เช่น อสม.			

มาตรการ	เกณฑ์การดำเนินการ	ผลประเมิน		ข้อเสนอแนะ
		มี	ไม่มี	
ระดับการพัฒนา ศักยภาพด้านการ จัดการอนามัย สิ่งแวดล้อมชุมชน	๑. แผนนำชุมชน' รุดม' ได้รับการพัฒนาศักยภาพ และเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม และร่วมสนับสนุนการดำเนินงานในพื้นที่			
	๒. ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ และจัดลำดับปัญหาความเดือดร้อนของชุมชนด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม			
	๓. ประชาชนร่วมคิด ร่วมจัดทำแผนงาน และดำเนินกิจกรรมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ที่สอดคล้องกับความเดือดร้อนในพื้นที่ หรือศาลาประชาคม/ชุมชน/จังหวัด			
ระดับการพัฒนา ความเข้มแข็ง ชุมชนยั่งยืน	มีนวัตกรรมชุมชนด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ที่ช่วยลดหรือจัดการปัญหาความเดือดร้อนด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของชุมชน ที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ เช่น ระบบเฝ้าระวังอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน เป็นต้น			

ความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ในชุมชนที่สำคัญคือ .....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา .....

.....

.....

.....

๒. ความเสี่ยงสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่สำคัญคือ: (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

ลำดับ	ประเด็นปัญหาหรือความเสี่ยงถึงมวลลุ่มที่พบ	เสี่ยง	ไม่เสี่ยง	รายละเอียด (ระบุ)
๑	ปัญหาการจัดการขยะประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ขยะทั่วไป ขยะอันตราย และขยะติดเชื้อ			
๒	ปัญหาการจัดการสภาพที่หักอาศิยของคนในชุมชนไม่สะอาด ไม่เหมาะสมกับกลุ่มวัยต่าง ๆ			
๓	ปัญหาเรื่องสุขาภิบาลครัว			
๔	ปัญหาเรื่องการจัดการสิ่งปฏิกูล			
๕	ปัญหาสุขาภิบาลอาหาร อาหารปลอดภัย			
๖	ปัญหาคุณภาพน้ำดื่ม น้ำใช้ ของชุมชน			
๗	ปัญหาการสุขาภิบาลในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ หรือชุมชนแออัด			
๘	ปัญหาด้านพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชน			
๙	ปัญหามลพิษอากาศ ฝุ่นละออง หมดควัน สารเคมีระเหย			
๑๐	ปัญหาสาธารณสุข หรือภัยธรรมชาติ อาทิ น้ำท่วม ดินถล่ม พายุ			
๑๑	ปัญหาการจัดการมลลุ่มน้ำสำหรับผู้สูงอายุ			
๑๒	อื่น ๆ อาทิ น้ำเสีย การปนเปื้อนสารเคมีในดิน (ระบุ).....			

๓. กิจกรรมหรือรูปแบบการจัดการความเสี่ยงสิ่งแวดล้อมของชุมชน (Intervention) มีดังนี้ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ( ) ๑. มีการประชุมหมู่บ้านเพื่อวิเคราะห์ปัญหาหรือความเสี่ยงสิ่งแวดล้อม และจัดทำแผนการดำเนินการในระดับชุมชน
- ( ) ๒. มีกิจกรรมสำหรับการจัดการปัญหาหรือความเสี่ยงสิ่งแวดล้อม เป็นรูปธรรม การมีกรรมการเฝ้าระวังการสำหรับประชาชน
- ( ) ๓. มีกระบวนการเฝ้าระวังความเสี่ยงสิ่งแวดล้อมในชุมชน
- ( ) ๔. มีการติดตาม ประเมินผลการทำงานกิจกรรมของคนในชุมชน และมีการสรุปผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบร่วมกัน

๔. นวัตกรรมชุมชน: ( ) ยังไม่เป็นนวัตกรรมชุมชน ( ) เป็นนวัตกรรมชุมชน ได้แก่ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ( ) ๑. นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ เช่น ไข่ต้กลูง, ไม้จับกินส้มผู้สูงอายุ, แปรรูปขยะเป็นสินค้า
- ( ) ๒. นวัตกรรมกระบวนการ เช่น ธนาคารขยะ, ทอดผ้าป่าขยะ, ชุมชนเกษตรอินทรีย์, งานศพปลอดศพหรีด
- ( ) ๓. นวัตกรรมต้นแบบ เช่น ต้นแบบบ้านสะอาด, ต้นแบบชุมชนสะอาด, ต้นแบบสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ, ต้นแบบชุมชนอาหารปลอดภัย

ระบุชื่อนวัตกรรม.....

๕. การสร้างคุณค่านวัตกรรมชุมชน มีดังนี้ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ( ) ๑. มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นวัตกรรมชุมชน ระหว่างคนในชุมชน หรือ ตำบลชุมชน หรือต่างตำบล
- ( ) ๒. มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์นวัตกรรมชุมชน ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบต่าง ๆ ตามบริบทของพื้นที่
- ( ) ๓. มีโรงเรียนนวัตกรรม ที่มีการรับการศึกษาดูงาน และจัดกระบวนการให้มีผู้ดูแลกระบวนการเรียนรู้ของผู้ที่มาศึกษาดูงาน
- ( ) ๔. มีการประกวด เลิศดูเกียรติ หรือมอบรางวัลให้กับนวัตกรรมชุมชน

๕. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

.....

การประเมินผลการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งตำบลนาผือจังหวัดสกลนคร

การวัดผลชุมชนเข้มแข็ง ใช้กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนตามหลักค่ากลาง โดยต้องดำเนินการ ๒ ขั้นตอนดังนี้

ระดับความพร้อมของชุมชน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด คือทำการประเมินชุมชน โดยยึดกรอบระดับความก้าวหน้าในการพัฒนา ดังนี้

- ระดับ ๑ คือ ดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนเตรียมความพร้อม ได้เพียง ๑ กิจกรรม
- ระดับ ๒ คือ ดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนเตรียมความพร้อม ได้เพียง ๒ - ๓ กิจกรรม
- ระดับ ๓ คือ ดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนเตรียมความพร้อม ได้เพียง ๔ - ๖ กิจกรรม
- ระดับ ๔ คือ ดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนเตรียมความพร้อม ได้ครบทุกกิจกรรม

ระดับการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งชุมชน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ประเมินความมีศักยภาพชุมชน เมื่อชุมชนพัฒนาอยู่ในระดับที่ ๔ ให้สำเร็จ ดังนี้

- ๑. ชุมชนมีความพร้อม คือ ชุมชนที่มีการพัฒนาในระดับการเตรียมความพร้อม อยู่ในระดับ ๔
- ๒. ชุมชนมีศักยภาพ (Active community) คือ ชุมชนที่มีความพร้อมอยู่ในระดับที่ ๔ และดำเนินการในระดับการพัฒนาศักยภาพ ได้ครบทุกกิจกรรม
- ๓. ชุมชนมีความเข้มแข็งยั่งยืน คือ ชุมชนที่มีความพร้อมอยู่ใน ระดับที่ ๔ และดำเนินการในระดับการพัฒนาศักยภาพ และระดับการพัฒนาความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้ครบทุกกิจกรรม

แจ้งผลการประเมินชุมชน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ประเมินผลการพัฒนาชุมชน สรุปผลได้ดังนี้

- ( ) ชุมชนมีความพร้อมในการพัฒนา อยู่ในระดับ
  - ( ) ระดับ ๑
  - ( ) ระดับ ๒
  - ( ) ระดับ ๓
  - ( ) ระดับ ๔
- ( ) ชุมชนมีความเข้มแข็ง ในระดับ
  - ( ) ชุมชนมีความพร้อมต่อการพัฒนา
  - ( ) ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม
  - ( ) ชุมชนมีความเข้มแข็งยั่งยืน

๑-ชื่อ..... ผู้ประเมิน
(.....)

๑-ชื่อ..... ผู้รับผิดชอบ
(.....)

๑-ชื่อ..... ผู้รับผิดชอบ
(.....)

การรายงาน

รพ.สต. รายงานทุก 3 เดือนส่ง สสอ.

สสอ. รายงานต่อให้ สสจ.

บทบาทหน่วยงานในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม

สาธารณสุขจังหวัด

สาธารณสุขอำเภอ

อปท./รพสต.

แกนนำ/อสม.

- คัดเลือกชุมชน ในตำบล เป้าหมาย ที่ต้องการพัฒนา
- ประชุมชี้แจง และขับเคลื่อนงานโดยอาศัยช่องทางผ่าน คณะกรรมการและเครือข่ายในพื้นที่ เช่น **ตำบล และหมู่บ้านจัดการสุขภาพ และระบบ DHS (สบส.)**
- ประสาน สบส. เขต และ สสอ. เพื่อร่วมกันพัฒนา ศักยภาพแกนนำ/อสม.ด้าน อวล.ในชุมชน (อาศัย งบประมาณอบรม อสม.จาก งบ สบส.ประจำปี) **(สามารถเลือกใช้หลักสูตรอวล. กรมอนามัย)**
- ประเมินรับรอง และติดตามผลตามแบบเกณฑ์

- สนับสนุนการดำเนินงานร่วมกับ เครือข่ายในชุมชน เช่น อปท., อสม., แกนนำชุมชน
- จัดทำระบบฐานข้อมูลในชุมชน เช่น ข้อมูลปัจจัยเสี่ยงในพื้นที่, ข้อมูลโรคจากสิ่งแวดล้อม
- ร่วมขับเคลื่อนงานชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่ ผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วม นวัตกรรมชุมชน
- สนับสนุนการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ เช่น งบประมาณ ชุดความรู้ เป็นต้น
- ควบคุม กำกับ ติดตาม การดำเนินงาน ตามแผนงานโครงการ กิจกรรมในพื้นที่
- ให้ความรู้แก่แกนนำชุมชนด้าน อนามัยสิ่งแวดล้อมตามปัญหาในพื้นที่

- ให้ความรู้แก่ประชาชนและ แกนนำชุมชนในพื้นที่
- ร่วมทำแผนที่ชุมชนกับ ประชากรในพื้นที่
- สนับสนุนชุดความรู้แก่ชุมชน
- สนับสนุนการขับเคลื่อนงาน ภายในพื้นที่ร่วมกับเครือข่าย ภายในและภายนอกชุมชน
- จัดทำฐานข้อมูลโรคจาก สิ่งแวดล้อม ปัญหาสุขภาพ ความเสี่ยงของชุมชน
- สรุปรายงานผลการ ดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ กิจกรรมในชุมชน
- เฝ้าระวังปัญหาความเสี่ยงที่ เกิดขึ้นในชุมชน

- สร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ให้ความรู้ ใน ชุมชนร่วมกับภาคี เครือข่าย ได้แก่ อปท., รพ.สต., สสจ., สสอ.
- ร่วมวิเคราะห์ข้อมูล สุขภาพและอนามัย สิ่งแวดล้อมเพื่อหา ความเสี่ยง อวล.ชุมชน
- พัฒนาแผนที่ชุมชน เพื่อใช้ในการประเมิน ความเสี่ยงชุมชน ด้วย กระบวนการมีส่วนร่วม จากทุกภาคส่วน
- ผลักดันให้เกิด แผนงาน โครงการและ กิจกรรม เพื่อจัดการ ความเสี่ยงตามบริบท

ชุมชนเข้มแข็งด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม
(Active Community)

ประเมินความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน

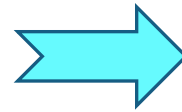
น้ำเสีย

ขยะ

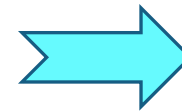
กลิ่นเหม็น

สถานะปกติ

ความเสี่ยง
หรือ โอกาส

สถานะ
เปลี่ยนแปลง

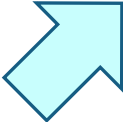

สัตว์พาหะและ
แมลงนำโรค

มลพิษ
อากาศ

เสียงดัง

ประเมินความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน

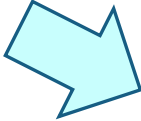

การเปลี่ยนแปลงนั้น ทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ เช่น น้ำเน่าเสีย สิ่งมีชีวิตตาย การปนเปื้อนสารเคมีในอากาศ เป็นต้น

สถานะ
เปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงนั้น ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของคนในชุมชน เช่น เกิดโรคระบบทางเดินหายใจ อูจจาระร่วง มีฝุ่นที่ผิวหนัง มีปัญหาสารเคมีปนเปื้อนในกระแสเลือด เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงนั้น ทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคมในชุมชน เช่น ผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย มีผลต่อความเป็นอยู่โดยปกติ เป็นต้น

ขั้นตอนประเมินความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน

จัดตั้งทีมงาน

จัดทำแผนที่เดินดิน
หรือแผนที่ชุมชน

สำรวจข้อมูลด้านอนามัย
สิ่งแวดล้อม

วิเคราะห์ความเสี่ยงและจัดลำดับ

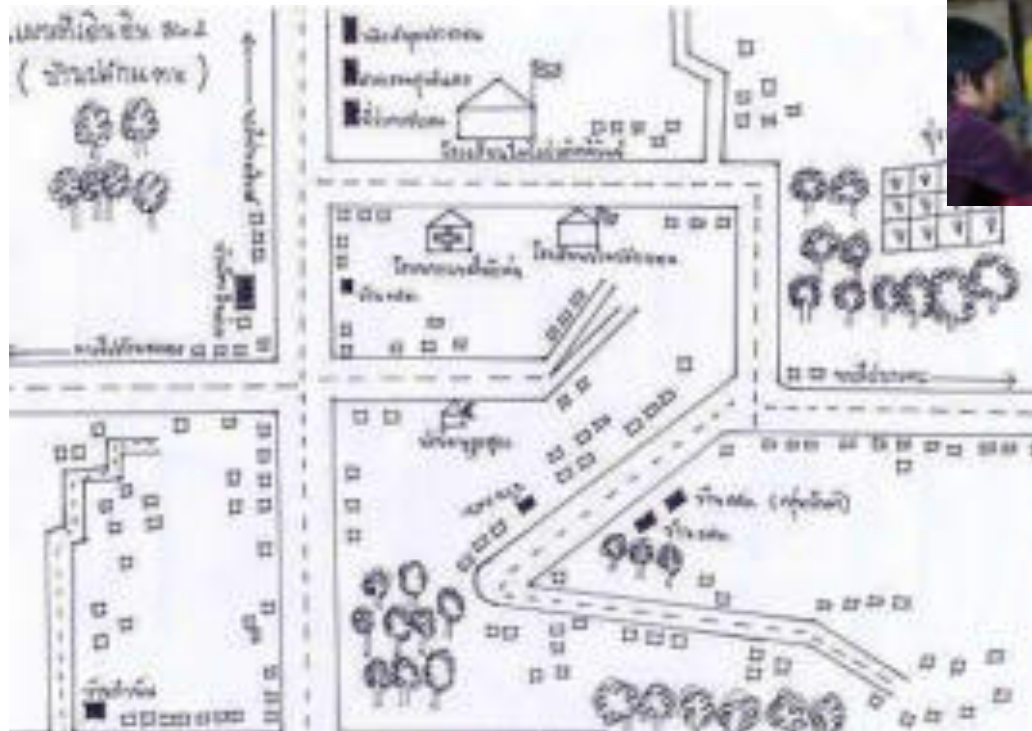
การสื่อสารข้อมูล

วางแผนแก้ปัญหาย่างมีส่วนร่วม

สถานะเปลี่ยนแปลง
จัดลำดับ อย่างมีส่วนร่วม
ร่วม เช่นการยกมือ
ออกความเห็น การ
เขียนให้คะแนน การ
ติดสัญลักษณ์ให้
คะแนน

ขั้นตอนประเมินความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน

รูปแบบการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม

- * การจัดการบ้านหรือที่อยู่อาศัยสะอาด เพื่อป้องกันโรค
- * การจัดการขยะชุมชน
- * การจัดการสุขาภิบาลอาหาร
- * การควบคุมคุณภาพน้ำบริโภค
- * การจัดการส้วมและสิ่งปฏิกูล เพื่อป้องกันโรค

แนวทางการความสำเร็จ “บ้าน และชุมชนสะอาด”

กิจกรรมสำคัญ	ผลทางสู่ความสำเร็จ
1) ปรับเปลี่ยนแนวคิดภาคีฐาน คู่ความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์กรในพื้นที่	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานของเมืองสะอาดและหน่วยงานอื่น - ได้รับความร่วมมือจากภาคีฐาน “ชุมชนเมืองเมืองสะอาด” ในการดำเนินงาน - จัดประชุมสร้างความเข้าใจถึงแนวทางการดำเนินงาน และบทบาทของเมืองสะอาด - มีการพัฒนาระบบบริหารจัดการของเมืองสะอาด
2) จัดงานเชิงสัญลักษณ์ที่มีภาพลักษณ์เป็นรูปธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมรณรงค์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเมืองสะอาด - จัดกิจกรรมรณรงค์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเมืองสะอาด - จัดกิจกรรมรณรงค์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเมืองสะอาด - จัดกิจกรรมรณรงค์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเมืองสะอาด
3) พัฒนาระบบการดำเนินงาน และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาระบบการดำเนินงาน - พัฒนาระบบการดำเนินงาน - พัฒนาระบบการดำเนินงาน - พัฒนาระบบการดำเนินงาน
4) ส่งเสริมการบูรณาการการทำงานร่วมกันของภาคีฐาน	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมการบูรณาการการทำงานร่วมกันของภาคีฐาน - ส่งเสริมการบูรณาการการทำงานร่วมกันของภาคีฐาน - ส่งเสริมการบูรณาการการทำงานร่วมกันของภาคีฐาน - ส่งเสริมการบูรณาการการทำงานร่วมกันของภาคีฐาน
5) สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานของภาคีฐาน	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานของภาคีฐาน - สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานของภาคีฐาน - สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานของภาคีฐาน - สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานของภาคีฐาน

แนวทางการความสำเร็จ “การจัดการขยะชุมชน”

กิจกรรมสำคัญ	แนวทางสู่ความสำเร็จ
1) สร้างทีมงานเรื่อง การจัดการขยะ	<ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งทีมงาน แสวงหาคณะทำงาน เรื่องการจัดการขยะ - การอบรมให้ความรู้กับคณะทำงานเพื่อสามารถเป็นพี่เลี้ยงให้กับคนในชุมชน - พัฒนาศักยภาพชุมชน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือการศึกษาดูงาน
2) วรรณคดี สร้าง กองบัญชาการขยะ	<ul style="list-style-type: none"> - การประชาสัมพันธ์สร้างความตื่นตัวเรื่องการจัดการมูลฝอยในชุมชน - วรรณคดีประชาสัมพันธ์ปลูกฝังสำนึกให้กับประชาชนได้รับความรู้เรื่องการคัดแยกมูลฝอยจากบ้านเรือน - การจัดตั้งธนาคารขยะและสหกรณ์ขายผลิตภัณฑ์จากมูลฝอย
3) สร้างอาคารขยะ หมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนให้ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการก่อสร้างอาคารพื้นที่ - การกำหนดมาตรการส่งเสริม และบดขยี้โทษ สำหรับบุคคลที่ร่วมดำเนินการและไม่ปฏิบัติตามกฎในชุมชนตามลำดับ - ปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนในชุมชนเรื่องการคัดแยกมูลฝอย
4) ฝึกปฏิบัติ พัฒนา สักยภาพการจัดการขยะ ในหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุน และส่งเสริมให้ชุมชนทำการศึกษาผลกระทบอย่างจริงจัง - เสริมสร้างความรู้เรื่องการทำน้ำ EM จากขยะ - ส่งเสริมให้นำขยะมาใช้ประโยชน์เช่นใช้ครัวเรือนและชุมชน
5) สร้างแรงจูงใจ และ เสริมคุณค่าในการจัดการขยะหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนโครงการนำมูลฝอยมาแลกเงินหรือใช้ใบครัวเรือน - ยกย่องชมเชย ประกาศเกียรติคุณบุคคล ชุมชนที่สร้างคุณประโยชน์หรือเป็นแบบอย่างที่ดี - มีการวัดประเมินผลบ้านครัวอย่างปลอดภัย

แนวทางการความสำเร็จ “การจัดการร่วม สิ่งปฏิกูล”

กิจกรรมสำคัญ	แนวทางสู่ความสำเร็จ
1) สร้างความตระหนัก พัฒนาศักยภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ความรู้และพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน และ อสม. ให้มีความรู้และเกิดความตระหนักถึงอันตรายของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี แล้วสามารถนำไปถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนได้ - การพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้สามารถตรวจหาพยาธิใบไม้ตับได้
1) สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน	<ul style="list-style-type: none"> - การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนให้สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง ซึ่งมีแกนนำชุมชน และ อสม. เป็นผู้ขับเคลื่อนในรูปแบบการดำเนินงานเชิงรุกในการเสาะหัง บึงบก และควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ โดยมี รพ.สต. ในท้องที่เป็นพี่เลี้ยง - จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความสำเร็จของการพัฒนาโครงการ และร่วมกิจกรรมอบรมเสริมสร้างความรู้
3) ใช้มาตรการทางกฎหมาย สนองกับมาตรการทางสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนให้ชุมชนปฏิบัติตามข้อกำหนดหรือเงื่อนไขการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล - กำหนดมาตรการในการระงับเหตุผู้ที่ทำการลักลอบทิ้งสิ่งปฏิกูล - รพ.สต. เป็นหน่วยงานหลักในการในการสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านการจัดการร่วมและสิ่งปฏิกูล และเป็นพี่เลี้ยงในการออกข้อกำหนดหรือเงื่อนไขการจัดการสิ่งปฏิกูลให้กับองค์การบริหารส่วนตำบล - ทำสัญญาประชาคมร่วมกับในหมู่บ้าน และให้ประชาชนร่วมกันปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด
4) การพัฒนาสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมให้ รพ.สต. เป็นต้นแบบในการจัดห้องน้ำให้ได้ตามมาตรฐานกัมมະฮาส เพื่อบริการ ปลอดภัย (HAS) เพื่อให้ประชาชนสามารถนำไปปฏิบัติตาม

แนวทางการความสำเร็จ “การจัดการร่วม สิ่งปฏิกูล”

กิจกรรมสำคัญ	แนวทางสู่ความสำเร็จ
5) ส่งเสริม สนับสนุน และขับเคลื่อนการดำเนินงานผ่าน อสม.	<ul style="list-style-type: none"> - การส่งเสริม สนับสนุน และขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่องทุกปี - ผลักดันให้ อสม. ทำหน้าที่เป็นผู้ขับเคลื่อนหลักในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การบริโภคปลาดิบของคนในชุมชน เป็นแกนหลักในการให้ความรู้แก่ครัวเรือน เพื่อกระตุ้นให้ทุกคนได้ทราบอันตรายของการกินปลาดิบ และให้ประชาชน ได้รับทราบข้อมูลอย่างต่อเนื่อง
6) ใช้กระบวนการสื่อสาร รณรงค์และ ประชาสัมพันธ์ในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาสัมพันธ์ผ่านทางสถานีวิทยุและหอกระจายข่าวหมู่บ้านเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภค - สนับสนุนให้ชุมชนช่วยกันเป็นหูเป็นตาสอดส่องดูแล หากพบการลักลอบทิ้ง สิ่งปฏิกูลสาธารณะแจ้ง อบต. เพื่อให้เข้าไปดำเนินการ - มีการรณรงค์ให้ประชาชนจับจ่ายลงในลิ้ม เพื่อคัดวงจรและลดการแพร่กระจายของพยาธิใบไม้ตับ - รณรงค์และควบคุมร้านอาหารในพื้นที่ชุมชน ให้ งดจำหน่ายอาหารเมนูปลาดิบ - จัดกิจกรรมในการรณรงค์ในทุกเทศกาล/ประเพณีสำคัญของชุมชน
7) สร้างระบบเฝ้าระวัง และติดตามตรวจสอบ	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมการตรวจสอบคัดกรองข้อมูลผู้ป่วยที่มีพยาธิใบไม้ตับ และป่วยเป็น โรคพยาธิใบไม้ตับอย่างต่อเนื่อง - สนับสนุนให้ชุมชนเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพ ในการใช้ลิ้มให้ถูกสุขลักษณะ และการรับประทานอาหาร - มีกระบวนการติดตามและประเมินผล

แนวทางความสำเร็จ “การสุขาภิบาลอาหาร”

กิจกรรมสำคัญ	แนวทางสู่ความสำเร็จ
1) จัดพื้นที่พัฒนา และอาศัยมาตรฐานทางกฎหมาย	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดโซนการจำหน่ายอาหารให้เป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน ผู้บริโภคสามารถเดินเลือกซื้อได้โดยสะดวก และถูกต้องตามหลักเกณฑ์ (หลักสุขาภิบาล) ของกรมอนามัย - ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาหาร
2) สื่อสาร ประชาสัมพันธ์ สร้างความตระหนักในพื้นที่	<ul style="list-style-type: none"> - จัดทำบอร์ด/ประชาสัมพันธ์ กรณีที่มีความรู้ใหม่ๆ หรือปัญหาที่พบจากการเฝ้าระวังความปลอดภัยด้านอาหารในตลาด เช่น พบการปนเปื้อนสารเคมีในผัก/อาหารสด - จัดตั้งศูนย์รับร้องเรียนให้กับชุมชนแต่ละแห่ง เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่มีช่องทางในการแจ้งข่าว/เรื่องร้องเรียน เพื่อเป็นการเฝ้าระวังความปลอดภัยอาหาร และแก้ไขปัญหาสุขลักษณะตลาด
3) สร้างทีมงาน การจัดการสุขาภิบาลอาหาร	<ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน การกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน - สร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาตลาดจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยขับเคลื่อนงานพัฒนาสุขาภิบาลอาหารให้ได้มาตรฐาน โดยผ่านการทำงานของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาล และแกนนำชุมชน/อสม. ในพื้นที่
4) ฝึกปฏิบัติ พัฒนาศักยภาพการจัดการสุขาภิบาลอาหารในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - จัดอบรมผู้ประกอบการค้าอาหาร และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่องการจัดการตลาดสด ให้กับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน - เปิดโอกาสให้ อสม. ได้แสดงศักยภาพโดยการหมุนเวียนเป็นวิทยากร ให้ความรู้เรื่องการจัดการตลาดสด ให้กับพื้นที่อื่นที่ประสานขอความช่วยเหลือ วิทยากรมาทุกภาคส่วน โดยผ่านโครงการ “พี่สอนน้อง”

แนวทางความสำเร็จ “การสุขาภิบาลอาหาร” (ต่อ)

	<ul style="list-style-type: none"> - จัดทำโครงการอบรมผู้ประกอบการ เพื่อเพิ่มความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ถูกต้อง ตามกฎหมาย เช่น การขออนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การได้รับป้ายรับรองมาตรฐาน โดยจะจัดขึ้นภายในตลาด เพื่อให้ผู้ประกอบการได้มีส่วนร่วมกับการกิจกรรม และไม่เป็นการเบียดบังเวลาการจำหน่าย
5) เสริมสร้างแรงจูงใจ และความน่าเชื่อถือ	<ul style="list-style-type: none"> - การยกย่องชมเชย มอบป้าย Clean food Good Test และ อาหารปลอดภัย Food Safety ให้กับร้านค้าผู้ประกอบการค้าอาหาร - การส่งเสริมให้เกิดคุณค่าการทำงาน โดยการรณรงค์ให้กำลังใจประชาชนและชุมชน รวมทั้งการประกาศความสำเร็จ เยี่ยมเสริมพลังโดยผู้บริหารระดับจังหวัดเพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจ - ผู้ประกอบการค้าอาหาร ได้รับการยอมรับจากประชาชน/ผู้บริโภค จากการจำหน่ายอาหารที่สะอาดปลอดภัย
6) พัฒนากระบวนการเฝ้าระวัง	<ul style="list-style-type: none"> - สุ่มตรวจและเฝ้าระวังสุขาภิบาลด้านอาหารทุกเดือน มีการวางแผนงาน การปฏิบัติงาน ติดตามผล และมีการรายงานผล - ดำเนินการตรวจสุขภาพประจำปีให้กับผู้ประกอบการในตลาด

แนวทางการความสำเร็จ “การควบคุมคุณภาพน้ำ”

การควบคุมคุณภาพน้ำประปา

กิจกรรมสำคัญ	แนวทางสู่ความสำเร็จ
1) ตรวจสอบสถานการณ์ระบบประปา	<ul style="list-style-type: none"> - ตรวจสอบความครอบคลุมการให้บริการน้ำประปาในเขตพื้นที่ - ตรวจสอบข้อมูลพื้นฐานของแหล่งน้ำที่นำมาใช้ผลิต ปริมาณการบริโภค-อุปโภคน้ำของครัวเรือนในเขตพื้นที่ตามแบบสำรวจข้อมูลแหล่งน้ำบริโภคครัวเรือน ความเพียงพอของปริมาณน้ำ
2) วางระบบเครือข่ายเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างเครือข่ายการเฝ้าระวัง โดยให้ อสม. เข้ามาเป็นแกนนำเฝ้าระวังคุณภาพน้ำประปา - จัดอบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำดื่ม - กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำดื่ม - ศึกษาดูงานจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จ - ให้ความรู้แก่ประชาชน ในการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคในชุมชนและครัวเรือน
3) พัฒนาแผนการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดแผนการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำประปาเพื่อเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ - สุ่มเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อนำไปตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำทางห้องปฏิบัติการ - ลงพื้นที่สอบถามคุณภาพน้ำในชุมชน
4) สนับสนุนการรณรงค์และประชาสัมพันธ์	<ul style="list-style-type: none"> - มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เช่น ทางเว็บไซต์ สื่อมือ แผ่นพับ ทัศนประกาศ เป็นต้น - รณรงค์ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดความตระหนักเกี่ยวกับน้ำบริโภคสะอาดปลอดภัย
5) การรับเรื่องร้องเรียนและให้คำปรึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - มีเว็บไซต์เพื่อเปิดช่องทางให้ประชาชนสามารถร้องเรียนและขอคำปรึกษาในด้านคุณภาพน้ำประปา

แนวทางการความสำเร็จ “การควบคุมคุณภาพน้ำ”

การควบคุมคุณภาพน้ำที่แหล่งต้นน้ำ

กิจกรรมสำคัญ	แนวทางสู่ความสำเร็จ
1) สำรวจสถานการณ์เพื่อพัฒนาฐานข้อมูล	<ul style="list-style-type: none"> - สำรวจสถานการณ์ในพื้นที่ (จำนวนผู้ใช้น้ำของชุมชน สถานที่ตั้ง ศูนย์ลักษณะของน้ำ แหล่งน้ำที่นำมาใช้ผลิต เป็นต้น) - สำรวจข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการ (การจัดตั้ง/ดำเนินการถูกต้องตามกฎหมาย)
2) สร้างเครือข่ายผู้ประกอบการเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างเครือข่ายผู้ประกอบการ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การขับเคลื่อนการประกอบกิจการ - สร้างข้อตกลงระหว่างผู้ประกอบการ เช่น ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตภาคการด้านสุขลักษณะ - สร้างเครือข่ายการเฝ้าระวัง โดยให้ อสม. เข้ามาเป็นแกนนำเฝ้าระวังคุณภาพน้ำดื่ม
3) เสริมศักยภาพเครือข่ายเฝ้าระวังเพื่อสนับสนุนการทำงานในพื้นที่	<ul style="list-style-type: none"> - จัดอบรมผู้ประกอบการ และ อสม. เพื่อเพิ่มความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ถูกต้อง ตามกฎหมาย เช่น การขออนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การเฝ้าระวังคุณภาพน้ำดื่ม - กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำดื่ม - จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความสำเร็จในการทำงาน การเฝ้าระวังคุณภาพน้ำดื่ม
4) พัฒนาระบบเฝ้าระวังเพื่อคุ้มครองสุขภาพผู้บริโภค	<ul style="list-style-type: none"> - อบรมประชาชนในพื้นที่องค์ความรู้ให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดความตระหนักเกี่ยวกับน้ำบริโภคสะอาดปลอดภัย - ร่วมกันจัดทำแผนการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำประปาเพื่อเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ และ ส่งเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อนำไปตรวจวิเคราะห์ที่คุณภาพน้ำทางห้องปฏิบัติการ - ลงพื้นที่สำรวจคุณภาพน้ำดื่ม
5) ให้มาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมคุณภาพน้ำ	<ul style="list-style-type: none"> - มีเว็บไซต์เพื่อเปิดช่องทางให้ประชาชนสามารถร้องเรียนและขอคำปรึกษาในด้านคุณภาพน้ำประปา - สนับสนุนให้มีการจัดสำหเทศบัญญัติเรื่องผู้ใช้น้ำของชุมชน

QR code แบบประเมินการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม
(Active Community) ประจำปี ๒๕๖๓

เข้าไปที่
Drive

QR code เอกสารแนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม (Active Community)

เข้าไปที่
Drive

QR code คู่มือ แนวทางความล่าช้าของพื้นที่ ในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน

เข้าไปที่
Drive

- ฐานงาน เรื่อง การประเมินชุมชนเพื่อสภาพแวดล้อมในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 9
- ฐานข้อมูลตามข้อสั่งการสุขภาพ ปี 2560 (7253 แห่ง)
- แผนปฏิบัติการผ่านช่องทาง อ่างน้ำดี 3วิสามานยน
- ผลการประเมินชุมชนเข้มแข็ง (Active Community) ใตขนาดที่ 3
- ผลการประเมินชุมชนเข้มแข็ง (Active Community) ใตขนาดที่ 2
- ผลการประเมินชุมชนเข้มแข็ง (Active Community) ใตขนาดที่ 1
- แผนที่ ชาติกรรชุมชน ใตขนาดที่ 1
- เอกสารประกอบการขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็งในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน
- เอกสารรณรงค์การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน
- แผนฟอร์ม การกรอกข้อมูลชุมชนเข้มแข็ง
- แผนประเมินการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งด้านสิ่งแวดล้อม (Active Community)
- Template งานชุมชนเข้มแข็งในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน
- ฐานฐานข้อมูล 100 ตำบล ปี 2559
- Logo ชุมชนเข้มแข็งในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน

สารบัญ

1. เบื้องต้น	1
1.1. บทนำ	1
1.2. วัตถุประสงค์	1
1.3. ขอบเขต	1
1.4. คำจำกัดความ	1
1.5. โครงสร้าง	1
2. ความเสี่ยงจากสารเคมีและสารอันตรายในบ้าน	2
2.1. สารเคมีที่ก่อให้เกิดความเสียหาย	2
2.2. สารเคมีที่ใช้กับกลิ่น	2
2.3. สารเคมีที่ก่อให้เกิดโรคไม่ติดต่อ	2
3. ความเสี่ยงจากมลพิษทางอากาศ	3
3.1. ปัญหาทางสุขภาพ	3
3.2. ชนิดของ ภาวะทางเดินหายใจ	3
3.3. ภัยพิบัติ	3
3.4. เครื่องสำอางที่ปนเปื้อนสารพิษ	3
4. ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	4
4.1. ภัยพิบัติ	4
4.2. ภัยสุขภาพ	4
4.3. อุทกภัย	4
4.4. ภัยแล้ง	4
5. ความเสี่ยง และอันตรายอื่นๆ	5
5.1. อันตรายจากมลพิษในสิ่งแวดล้อม	5
5.2. ความเสี่ยงจากอุบัติเหตุ	5
5.3. ผลกระทบต่อสุขภาพจากเชื้อไวรัสโควิด	5
6. การลดความเสี่ยงต่อสุขภาพจากสิ่งแวดล้อมด้วยธรรมชาติ	6
6.1. ไม้ประดับในสวนสาธารณะ	6
6.2. ชนิดของไม้ประดับในสวนสาธารณะ	6
6.3. ไม้ประดับในสวนสาธารณะที่แนะนำให้ปลูก	6
เอกสารอ้างอิง	7

ค้นหา

- [หน้าหลัก](#)
- [เกี่ยวกับเรา](#)
- [บริการประชาชน](#)
- [สำหรับ...](#)

กินร้อน

...กินอย่างไร?

กินอาหาร
ที่ปรุงสุกใหม่

ปรุงอาหาร
ด้วยความร้อน
ให้สุกอย่างทั่วถึง

เก็บ...

กินร้อน...กินอย่างไร

การจัดการ
สุขาภิบาลอาหาร

การจัดการ
คุณภาพน้ำประปา

EHA

★ [การสืบเสาะข้อมูลโครงการสำคัญ](#)

กฎกระทรวง

พ.ร.บ.ควบคุมอาหารและยา พ.ศ. ๒๕๕๑

GREEN & HEALTHY
HOSPITAL

- หน้าแรก
- บริการประชาชน
- คู่มือ
- กฎหมาย
- งานวิจัย
- ฐานข้อมูล
- สิ่งพิมพ์
- โครงการวิจัย
- งานวิจัย
- บทความ
- ข่าวประชาสัมพันธ์

คู่มือ - คู่มือ

คู่มือ การจัดการมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน (EHA 4003)

คู่มือ การจัดการมูลฝอยติดเชื้อ (EHA 4002)

คู่มือ แนวทางการประเมิน การจัดการคุณภาพน้ำบริโภค (EHA 2001,2002,2003)

คู่มือ ภาาพิเคราะห์คุณภาพ ระบบเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (Environmental Health Accreditation : EHA)

คู่มือ แนวทางการสร้างโรงงาน Green & Clean Hospital

คู่มือ วิชาการ แนวทางการควบคุมกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

คู่มือ การประเมินความเสี่ยงจากสารปนเปื้อนในอาหาร

คู่มือ

การปฏิบัติงานด้านสุขาภิบาลอาหารและน้ำ สำหรับสาธารณสุขอำเภอ

1

ข้อกำหนด/มาตรฐาน ด้านสุขาภิบาลอาหาร

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1	แบบตรวจร้านอาหาร	32
ภาคผนวกที่ 2	แบบตรวจแม่ค้าขายจำหน่ายอาหาร	33
ภาคผนวกที่ 3	แบบสำรวจโรงอาหาร	34
ภาคผนวกที่ 4	แบบสำรวจโรงเรียน/โรงเรียนบาล	39
ภาคผนวกที่ 5	เกณฑ์การพิจารณาในการรับรองตลาดสด น้ำดื่ม และแบบประเมินการพัฒนาและยกระดับตลาดสด น้ำดื่ม	44

สารบัญ

- แนวคิดหลักการจัดการสุขาภิบาลอาหาร
- ขั้นตอนการขอใบอนุญาติ/การขอหนังสือเว้นระงับการแจ้ง
- การพัฒนาระบบสุขาภิบาลอาหารสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แผนภูมิแสดง แนวคิดการจัดการและควบคุมอาหารให้สะอาด ปลอดภัย

แนวทางการเฝ้าระวัง สุขอนามัยอาหาร

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	3
สารบัญ	3
บทที่ 1 การเฝ้าระวังสุขอนามัยอาหาร	3
บทนำ	3
ความหมายและประเภทของการเฝ้าระวัง	4
วัตถุประสงค์ของการเฝ้าระวังสุขอนามัยอาหาร	7
ขั้นตอนการเฝ้าระวังสุขอนามัยอาหาร	8
ปัจจัยในการเฝ้าระวังสุขอนามัยอาหาร	9
ประโยชน์ของการเฝ้าระวังสุขอนามัยอาหาร	11
ข้อจำกัดของการเฝ้าระวังสุขอนามัยอาหาร	12
บทที่ 2 บทบาทหน้าที่และองค์ประกอบงานเฝ้าระวังในพื้นที่ต่างๆ	13
บทบาทหน้าที่ของกรมอนามัยในระดับจังหวัด	13
พื้นที่เฝ้าระวังสุขอนามัยอาหาร	15
การดำเนินงานเฝ้าระวังสุขอนามัยอาหารในพื้นที่ต่างๆ	16
บทที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือ อุปกรณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูล	23
การเฝ้าระวังสุขอนามัยอาหาร	23
การเก็บรวบรวมข้อมูล	23
วิธีการเก็บข้อมูล	25
การวิเคราะห์ข้อมูล	30
การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์	33
บทที่ 4 การสื่อสารความเฝ้าระวัง	35
การจัดทำรายงานการเฝ้าระวังสุขอนามัยอาหาร	35
แบบฟอร์มการรายงานการเฝ้าระวังสุขอนามัยอาหาร	36
การสื่อสารความเฝ้าระวังแก่ผู้ถูกเฝ้าระวัง	36
ภาคผนวก ๑ แบบฟอร์มรายงานการเฝ้าระวัง	36
ภาคผนวก ๒ แบบฟอร์มการส่งข้อมูลเชิงวิเคราะห์อาหารและการประเมินอาหาร	41
เอกสารอ้างอิง	47

แบบฟอร์มสรุปการตรวจตัวอย่างอาหาร/ภาชนะอุปกรณ์/มือผู้สัมผัสอาหาร
จากสถานประกอบการด้านอาหารด้วยชุดทดสอบ SI-2

ประเภทสถานประกอบการ ร้านอาหาร แผงลอย โรงอาหาร
 โรงเรียน/โรงพยาบาล ตลาดประเภทที่ 1 ตลาดนัด

เอกสารแนบท้ายประกาศกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ เรื่อง เกณฑ์คุณภาพทางจุลชีววิทยาของอาหารและภาชนะสัมผัสอาหาร ฉบับที่ 2

7. มือผู้สัมผัสอาหาร^(๑)

<i>Escherichia coli</i> / มือ	ไม่พบ
<i>Staphylococcus aureus</i> / มือ	ไม่พบ
<i>Salmonella</i> spp. / มือ	ไม่พบ

กินร้อน ช้อนกลาง ล้างมือ

ทำไม?

กินอาหารที่ปรุงสุกใหม่ทันที และปรุงสุกสะอาด ใช้ช้อนกลางทุกครั้งก่อนกินอาหาร และล้างมือให้สะอาดก่อนกินอาหารทุกครั้ง ไม่ปรุงอาหารบนเตาสูง ใช้น้ำดื่มสะอาดที่ปรุงสุกสะอาด และภาชนะที่สะอาดที่ใช้น้ำดื่มไม่เกินกว่า ๖ ชั่วโมง

มีอะไรบ้าง?

...เป็นต้นเหตุให้โรคท้องร่วงและโรคอุจจาระร่วงเกิดจากอาหารที่ไม่สะอาด

...รวมทั้งการเกิดโรคติดต่อจากอาหารไม่สะอาด

มีประโยชน์

...สามารถป้องกันและลดการเกิดโรคท้องร่วงและโรคอุจจาระร่วงได้ โดยการกินอาหารที่ปรุงสุกสะอาด และ ล้างมือให้สะอาดก่อนกินอาหาร

การตรวจการปนเปื้อนทางด้านชีวภาพ

10 ตัวอย่าง

น้ำยาฆ่าเชื้อ

Bacteriostatic SI-2

ต้นพืชในน้ำยาฆ่าเชื้อ

ไม้ต้นกล้า

คัตเตอร์

แหนบ

การใช้ชุดทดสอบ SI-2

ตรวจสอบอาหาร

ตรวจสอบภาชนะ

ตรวจสอบมือผู้สัมผัสอาหาร

ภาคผนวก ก (แบบตรวจตามข้อกำหนดมาตรฐานด้านสุขอนามัยอาหารของกรมอนามัย)

- แบบตรวจร้านอาหาร
- แบบตรวจแผงลอยจำหน่ายอาหาร
- แบบตรวจโรงอาหาร
- แบบตรวจสถานที่ประกอบอาหารผู้ประกอบอาชีพ
- แบบสำรวจพิจารณาในการจัดของชำร่วย น้ดื่ม
- แบบประเมินการพัฒนาและยกระดับมาตรฐาน
- แบบตรวจแผงลอยจำหน่ายอาหาร

สามารถ Download ได้จากเว็บไซต์ <http://foodsaneweb.moph.go.th>

ภาคผนวก ข (การใช้ชุดทดสอบด้านคุณภาพและความปลอดภัยของอาหาร)

- ชุดทดสอบโคโรนาไวรัสชนิดที่ 2 เป็นอาหาร การประยุกต์ใช้ และวิธีใช้ในอาหาร (SI-2 หรือ SI-13) ของกรมอนามัย
- ชุดทดสอบโคโรนาไวรัสชนิดที่ 2 ในน้ำดื่ม (SI 11) ของกรมอนามัย
- ชุดทดสอบเชื้อราในอาหารแห้งในน้ำ (SI 31) ของกรมอนามัย
- ชุดทดสอบการปนเปื้อนสารเคมีในอาหารของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ (กรมแพทย์, สถาบันวิจัยสารพิษ, สถาบันฯ, สถาบันฯ, สถาบันฯ, สถาบันฯ)

สามารถ Download ได้จาก

1. www.ananiamoph.go.th (กรมอนามัย)
2. www.dnac.moph.go.th (กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์)

ภาคผนวก ค (แบบสรุปการตรวจตัวอย่าง และแบบสรุปรายงานผลการเฝ้าระวังฯ)

- แบบฟอร์มสรุปการตรวจตัวอย่าง และแบบสรุปผลการเฝ้าระวังการตรวจตัวอย่าง SI-3
- แบบฟอร์มสรุปการเฝ้าระวังการเฝ้าระวังโรคอาหารเป็นพิษและโรคอาหารเป็นพิษ
- แบบฟอร์มสรุปการตรวจตัวอย่างอาหารพิษ

ภาคผนวก ง

- แบบฟอร์มการพิจารณาผู้ประกอบอาหารและสถานที่ประกอบอาหาร
- แบบฟอร์มการพิจารณาผู้ประกอบอาชีพ

ภาคผนวก จ

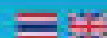
- แบบฟอร์มการพิจารณาผู้ประกอบอาชีพ

ภาคผนวก ฉ

- แบบฟอร์มการพิจารณาผู้ประกอบอาชีพ

ภาคผนวก ช

- แบบฟอร์มการพิจารณาผู้ประกอบอาชีพ

ค้นหา

เกี่ยวกับเรา

บริการประชาชน

ท่านรับ

คู่มือ

คู่มือ แนวทางการส่งเสริมสุขภาพเด็กเยาวชน สำหรับอปท.

คู่มือ การจัดการน้ำบริโภคในโรงเรียน

คู่มือวิธีการตรวจร่างกายนักเรียน 10 ท่า

คู่มือตรวจรายการและนิเทศ Last-Final

คู่มือตรวจคัดกรองสุขภาพและดูแลปัญหาที่พบบ่อยในเด็กวัยเรียน

คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

คู่มือการใช้งาน Google Form

คู่มือการเสริมสร้างศักยภาพนักเรียน strong Smart Smile

คู่มือ สุขภาพดี สร้างได้ที่โรงเรียน NCDs

คู่มือ ส่งเสริมโภชนาการ และสุขอนามัยเด็กและเยาวชน

คู่มือ พัฒนาศักยภาพนักเรียนแกนนำน้ำดื่มสะอาด ปอดชมพู

คู่มือ การตรวจคัดกรองระดับการมองเห็น

คู่มือ โรงเรียน ฟอ แม เพื่อลูกรัก

คลังความรู้

คำคมทำตอนทำสิ่งแวดล้อม

หน้าหลัก >> Knowledge

จำนวนผู้เข้าชม: 57,889

คลังความรู้

ชุดกิจกรรม
ครบรอบ 25 ปี
สส.

ASEAN
YOUTH
CAMP

e-form
(DEQP)

PM 2.5

บทความสิ่งแวดล้อม

บทความ COP

น้ำ

อากาศ

พลังงาน

เสียงและความ
สั่นสะเทือน

แร่ธาตุ

ดินและการใช้
ที่ดิน

สิ่งแวดล้อม
ทั่วไป

สารพิษและขยะ
มูลฝอย

โลกออนไลน์

คอมพิวเตอร์
และภาคโมบาย

กฎหมายที่
เกี่ยวข้อง

ศูนย์บริการ
ประชาชน

COP21

เมืองสิ่งแวดล้อม
ยั่งยืน

ประกาศ
กระทรวง

ชุดกิจกรรม

วันสิ่งแวดล้อม
ไทย 2560

ค้นหา:
ค้นหา:
ค้นหา:

หน้าแรก | [หน้าแรก](#) | [เกี่ยวกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม](#)

หน้าแรก > กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม > ข่าวประชาสัมพันธ์ > 2565

หน้าแรก > กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม > ข่าวประชาสัมพันธ์ > 2565

คลังความรู้ บทความสิ่งแวดล้อม : 'การคัดแยกขยะ' ชุมชีวิตใหม่บ้านโป่งศรีนครสู่ชุมชนสีเขียว

'การคัดแยกขยะ'
ชุมชนชีวิตใหม่บ้านโป่งศรีนครสู่ชุมชนสีเขียว

กวดักใบเป็นครัวเรือน

รูปแบบถังดักใบมัน

ถังดักใบมันแบบที่ 1

รูปแบบถังดักใบมัน

- วัสดุและอุปกรณ์ หรืออุปกรณ์ทำ

โครงสร้างถังดักใบมัน

- วัสดุและอุปกรณ์
- ฐานทำจาก PVC มาตรฐานครัวเรือน
  - ไม้ PVC ขนาด 1 นิ้ว ยาวไม่น้อยกว่า 8 cm. จำนวน 4 ไม้

นวัตกรรมอื่นๆ

29-4-5-2013

เครื่องฟอกธรรมชาติ

ปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมกับสภาพการใช้งานและเหมาะกับชาวบ้านมากขึ้น โดยปรับปรุงให้
ใช้ง่าย ติดตั้งง่าย สะดวกต่อการดูแลรักษา และราคาถูกลง โดยยังใช้หลักการทำงานเดิม

การดูแลรักษาดังตักไขมัน

การจัดการขยะมูลฝอย ในประเทศไทย

ปีที่พิมพ์ 2562
 จำนวนหน้า 69 หน้า
 ระยะเวลา : จำนวน 90 นาที
 ชื่อ-นาม สำนักวิชาการ สำนักกรมส่งเสริมการเกษตร
 กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 10900
 โทรศัพท์ 0 2244 2070 โทรสาร 0 2244 2058
 Website: <http://www.parliament.go.th/library>
 สำนักการพิมพ์ สำนักกรมส่งเสริมการเกษตร
 กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 10900

การนำเสนองานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องในการศึกษาเรื่อง "การจัดการขยะมูลฝอยในประเทศไทย" โดยได้มีนักวิชาการและกรมที่เกี่ยวข้อง มาปฏิบัติงานในการดำเนินการวิเคราะห์ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเบื้องต้นของขยะ
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการลดขยะ
- 2.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับโครงการนำร่องไปปฏิบัติ
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับผู้เกี่ยวข้องและผู้จ้าง
- 2.6 การจัดการที่เกี่ยวข้อง

สถานการณ์ขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย

การจัดการขยะมูลฝอย

ปริมาณขยะมูลฝอย

ขยะพลาสติก

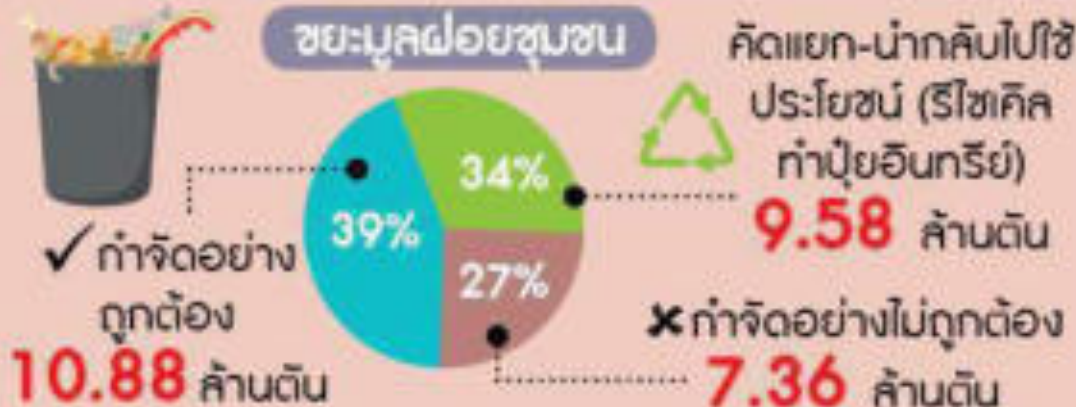

ปริมาณ **2** ล้านตัน

รีไซเคิล **5** แสนตัน

ขยะพลาสติก **1.5** ล้านตัน

ขยะมูลฝอยชุมชน

ถุงพลาสติก **1.2** ล้านตัน

อื่นๆ (แก้ว ก่อง ถาด ขวด ฝาจุก) **3** แสนตัน

Roadmap การจัดการขยะพลาสติก ปี 2562 - 2570

1. ผลิตภัณฑ์-
บรรจุภัณฑ์
พลาสติก
นำกลับมาใช้
ประโยชน์ 100%
ภายในปี 2570

2. ลด/เลิกใช้ ผลิตภัณฑ์-บรรจุภัณฑ์พลาสติก 7 ประเภท

ปี 2562

 พลาสติก
หุ้มฝาขวด
น้ำดื่ม

 ผลิตภัณฑ์พลาสติก
ที่มีส่วนผสมของสาร
ประเภทอ็อกโซ

 ไมโครบิดจาก
พลาสติก

ปี 2565

 ถุงหูหิ้ว
ความหนา
<36 ไมครอน

 กล่องโฟม
บรรจุอาหาร

 แก้วพลาสติกใช้ครั้ง
เดียว ความหนา
<300 ไมครอน

 หลอด
พลาสติก

ที่มา: กรมควบคุมมลพิษ (คพ.)

ประเทศผู้นำเข้าขยะพลาสติกมากที่สุด

รายงานสถานการณ์

สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย

ปี พ.ศ. 2561

รายงานสถานการณ์สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2561

สารบัญ

บทที่ 1

สถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชน ปี พ.ศ. 2561 5

บทที่ 2

สถานการณ์สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชน ปี พ.ศ. 2561 11

บทที่ 3

สถานการณ์สถานที่กำจัดและสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยรายจังหวัด 25

บทที่ 4

จังหวัดที่มีวิกฤตปัญหาด้านขยะมูลฝอยตกค้าง 33

ภาคผนวก ก 39

ภาคผนวก ข 45

ภาคผนวก ค 47

คำนำ

คู่มือประเมินความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมเพื่อควบคุมกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 เล่มที่ 1 ได้จัดทำแบบประเมินความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมเพื่อควบคุมกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพฯ จำนวน 8 กิจการ ได้แก่ 1) กิจการการประกอบอาหารเคาะ ปะพู่ ทันสี และทันสารกันสนิม 2) กิจการตาก การสะสม หรือขนถ่ายมันสำปะหลัง 3) กิจการการย้อมการกักสีผ้าหรือสิ่งทออื่นๆ 4) กิจการโรงสีข้าว 5) กิจการเสียบ ขอย ชัดการไส เจาะ ขุด ร่อง การทำคิ้ว หรือการตัดไม้ด้วยเครื่องจักร 6) กิจการเลี้ยงไก่ 7) กิจการสระว่ายน้ำ 8) กิจการหอพัก อาคารให้เช่า ห้องเช่า ห้องแบ่งเช่า หรือกิจการอื่นในทำนองเดียวกัน ซึ่งการจัดทำเครื่องมือการประเมินความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม หรือ Checklist ก็เพื่อช่วยเสริมการทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญที่จะดำเนินการคุ้มครองสุขภาพของประชาชน ในปี พ.ศ. 2558 กรมอนามัยได้จัดทำคู่มือประเมินความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมเพื่อควบคุมกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 เล่มที่ 2 โดยได้เพิ่มแบบตรวจประเมินความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม สำหรับ 5 กิจการ ได้แก่ กิจการเลี้ยงสัตว์ (สุกร) กิจการผลิตแปงมันสำปะหลัง แปงลาคุ แปงจากพืช หรือแปงอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน กิจการเสริมสวยหรือแต่งผม กิจการการระเบิด การไม้ การป่นหินด้วยเครื่องจักร และกิจการร้านรับซื้อของเก่าหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว (ค้าของเก่า) ต่อเนื่องในปี พ.ศ. 2559 ได้จัดทำคู่มือประเมินความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมฯ เล่มที่ 2 ฉบับปรับปรุง เพิ่มเติมอีก 2 กิจการ ได้แก่ กิจการผลิตสีหรือน้ำมันผสมสีและกิจการหล่อหลอมเหล็ก

คณะผู้จัดทำ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า “คู่มือประเมินความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมเพื่อควบคุมกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 เล่มที่ 2” ฉบับปรับปรุงนี้จะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าพนักงานสาธารณสุข และเจ้าหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้การดำเนินกิจการฯ ต่างในพื้นที่ มีการควบคุม ตรวจสอบอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และเป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองสุขภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียง

การจัดทำคู่มือฯ ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ที่ได้กรุณานำ Checklist ไปทดลองใช้ในพื้นที่ และเสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทำให้คณะผู้จัดทำปรับปรุง Checklist ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จึงขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมในการ

สรุปองค์พิพม์เกี่ยวกับภาวะความเสี่ยงต่อสุขภาพ

ฝุ่นละออง
<p>ผลกระทบต่อสุขภาพ โรคระบบทางเดินหายใจ และโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (COPD)</p> <p>ตัวชี้วัดปริมาณ PM₁₀</p> <p>คุณสมบัติที่เกี่ยวข้อง</p> <p>ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดมาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศโดยทั่วไป</p>
ฝุ่นละออง (TSP)
<p>ผลกระทบต่อสุขภาพ หอบหืด โรคปอด โรคระบบทางเดินหายใจ โรคหลอดเลือดหัวใจ โรคหัวใจ และโรคระบบทางเดินหายใจ</p> <p>ตัวชี้วัดปริมาณ PM₁₀ และ PM_{2.5}</p> <p>คุณสมบัติที่เกี่ยวข้อง ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดมาตรฐานควบคุมการปล่อยก๊าซพิษและสารอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม (2549)</p>
คาร์บอนมอนอกไซด์ (CO)
<p>ผลกระทบต่อสุขภาพ การเจ็บป่วยเฉียบพลัน ความดันโลหิตต่ำและ ปวดศีรษะ วิงเวียน คลื่นไส้ หมดสติ เสียชีวิต</p> <p>ตัวชี้วัดปริมาณ PM₁₀ และ PM_{2.5}</p> <p>คุณสมบัติที่เกี่ยวข้อง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดมาตรฐานควบคุมการปล่อยก๊าซพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม (2549) 2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับภาวะแวดล้อม (2541)
ไนโตรเจนออกไซด์ (NOx)
<p>ผลกระทบต่อสุขภาพ ทำการระคายเคือง ระบบเลือด และระบบประสาท</p> <p>ตัวชี้วัดปริมาณ PM₁₀ และระบบทางเดินหายใจ</p> <p>คุณสมบัติที่เกี่ยวข้อง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดมาตรฐานควบคุมการปล่อยก๊าซพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม (2549) 2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (2541) เรื่อง ความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับภาวะแวดล้อม (สารพิษ)
ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO₂)
<p>ผลกระทบต่อสุขภาพ โรคทางเดินหายใจเฉียบพลัน หอบหืด และโรคระบบทางเดินหายใจ โรคหลอดเลือดหัวใจ</p> <p>ตัวชี้วัดปริมาณ การทำงานของปอดและ ระบบทางเดินหายใจ</p>

คู่มือการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชน

สำหรับประชาชน

ชื่อหนังสือ : คู่มือการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชน
สำหรับประชาชน

จัดพิมพ์โดย : สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย
กระทรวงสาธารณสุข
โทรศัพท์ 0 2590 4255
โทรสาร 0 2590 4255

พิมพ์ครั้งที่ : 1
: กุมภาพันธ์ 2560

จำนวนพิมพ์ : 5,000 เล่ม

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์